

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

zo 16. mája 2013*

„Súdna spolupráca v občianskych veciach — Osobitná právomoc vo veciach nárokov na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu — Cezhraničná účasť viacerých osôb na tom istom protiprávnom konaní — Možnosť založiť právomoc miesta podľa miesta konania inej osoby zodpovednej za škodu ako žalovaný („wechselseitige Handlungsortzurechnung“)

Vo veci C-228/11,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Landgericht Düsseldorf (Nemecko) z 29. apríla 2011 a doručený Súdnemu dvoru 16. mája 2011, ktorý súvisí s konaním:

Melzer

proti

MF Global UK Ltd,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory A. Tizzano, sudcovia A. Borg Barthet, J.-J. Kasel, M. Safjan (spravodajca) a M. Berger,

generálny advokát: N. Jääskinen,

tajomník: C. Strömholm, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 5. júla 2012,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- Melzer, v zastúpení: S. Volaric-Huppert, F. Marzillier, G. Guntner a W. A. Meier, Rechtsanwälte,
- MF Global UK Ltd, v zastúpení: C. Gierets, Rechtsanwalt,
- nemecká vláda, v zastúpení: T. Henze, K. Petersen a J. Kemper, splnomocnení zástupcovia,
- česká vláda, v zastúpení: M. Smolek a J. Vláčil, splnomocnení zástupcovia,
- portugalská vláda, v zastúpení: L. Inez Fernandes, splnomocnený zástupca,
- švajčiarska vláda, v zastúpení: D. Klingele, splnomocnený zástupca,

* Jazyk konania: nemčina.

— Európska komisia, v zastúpení: A. M. Rouchaud-Joët a W. Bogensberger, splnomocnení zástupcovia,
po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 29. novembra 2012,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 5 bodu 3 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES 2001, L 12, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci konania medzi pánom Melzerom a spoločnosťou MF Global UK Ltd (ďalej len „MF Global“) týkajúceho sa návrhu na náhradu škody v súvislosti s vykonávaním termínovaných burzových operácií.

Právny rámec

Právo Únie

- 3 Z odôvodnenia 2 nariadenia č. 44/2001 vyplýva, že cieľom tohto nariadenia je – v záujme riadneho fungovania vnútorného trhu – zaviesť „ustanovenia harmonizujúce normy konfliktu právomoci v občianskych a obchodných veciach a zjednodušujúce formálne náležitosti na účely rýchleho a jednoduchého uznávania a výkon rozsudkov členských štátov viazaných týmto nariadením“.
- 4 Odôvodnenia 11, 12 a 15 tohto nariadenia stanovujú:
 - „(11) Normy súdnej právomoci musia byť vysoko predvídateľné a vychádzať zo zásady, že právomoc sa všeobecne zakladá podľa bydliska žalovaného a právomoc založená na tomto kritériu musí byť vždy k dispozícii, okrem určitých presne vymedzených situácií, keď predmet konania alebo zmluvná voľnosť účastníkov odôvodňuje iné kritérium väzby. Bydlisko (sídlo) právnickej osoby treba definovať osobitne, aby boli spoločné pravidlá prehľadnejšie a vyhlo sa konfliktu právomoci.
 - (12) Okrem bydliska žalovaného musia byť k dispozícii aj alternatívne kritériá právomoci založené na úzkej väzbe medzi súdom a žalobou alebo na účely uľahčenia efektívneho výkonu súdnictva.
 - ...
 - (15) V záujme harmonického výkonu súdnictva je potrebné minimalizovať možnosť súbežných konaní a zaručiť, že sa v dvoch členských štátoch nevydajú nezlučiteľné rozsudky...“
- 5 Pravidlá upravujúce právomoc sú uvedené v kapitole II tohto nariadenia.
- 6 Článok 2 ods. 1 nariadenia č. 44/2001, ktorý je súčasťou oddielu 1 kapitoly II, nazvaného „Všeobecné ustanovenia“, znie:

„Ak nie je v tomto nariadení uvedené inak, osoby s bydliskom na území členského štátu sa bez ohľadu na ich štátne občianstvo žalujú na súdoch tohto členského štátu.“

7 Článok 3 ods. 1 tohto nariadenia, ktorý patrí do rovnakého oddielu, stanovuje:

„Osoby s bydliskom na území členského štátu možno žalovať na súdoch iného členského štátu len na základe princípov upravených v oddieloch 2 až 7 tejto kapitoly.“

8 Článok 5 body 1 a 3 nariadenia č. 44/2001, ktorý je súčasťou oddielu 2 kapitoly II nazvaného „Osobitná právomoc“, stanovuje:

„Osobu s bydliskom na území členského štátu možno žalovať v druhom členskom štáte

- 1) a) v zmluvných veciach na súde podľa miesta zmluvného plnenia, ktoré je predmetom žaloby;
- b) na účely tohto ustanovenia, ak sa účastníci zmluvy nedohodli inak, je miestom zmluvného plnenia, ktoré je predmetom žaloby:
 - pri predaji tovaru miesto v členskom štáte, kam sa podľa zmluvy tovar dodal alebo mal dodať,
 - pri poskytnutí služieb miesto v členskom štáte, kde sa podľa zmluvy služby poskytli alebo mali poskytnúť,
- c) ak sa neuplatní písmeno b), uplatní sa písmeno a);

...

3. vo veciach nárokov z mimozmluvnej zodpovednosti, na súdoch podľa miesta, kde došlo alebo by mohlo dôjsť ku skutočnosti, ktorá zakladá takýto nárok.“

9 Článok 6 bod 1 tohto nariadenia, ktorý patrí do toho istého oddielu, znie:

„Osobu s bydliskom na území členského štátu možno tiež žalovať:

1. ak ide o jedného z viacerých žalovaných na súde podľa bydliska ktoréhokoľvek zo žalovaných za predpokladu, že nároky sú navzájom tak súvisiace, že je vhodnejšie o nich konať a rozhodnúť spoločne, a tak predísť možnosti nezlučiteľných rozsudkov vydaných v samostatných konaniach.“

Nemecké právo

10 Podľa § 830 občianskeho zákonníka (Bürgerliches Gesetzbuch) s názvom „Spolupáchatelia a účastníci“:

- „1. Ak niekoľko osôb spôsobí škodu spoločným protiprávnym konaním, zodpovedná je každá z týchto osôb. To isté platí v prípade, že nie je možné určiť, ktorá zo zúčastnených osôb svojím konaním škodu spôsobila.
2. Návodcovia a pomocníci sa považujú za spolupáchatelov.“

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

11 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že pána Melzera, bydliskom v Berlíne (Nemecko), telefonicky oslovila spoločnosť Weise Wertpapier Handelsunternehmen (ďalej len „WWH“) so sídlom v Düsseldorf (Nemecko) a spravovala jeho účet. Táto spoločnosť otvorila v spoločnosti MF Global,

brokerskej spoločnosti so sídlom v Londýne (Spojené kráľovstvo), účet na meno pána Melzera. Spoločnosť MF Global na tomto účte uskutočňovala pre pána Melzera za odmenu termínované burzové operácie.

- 12 V rokoch 2002 až 2003 pán Melzer vložil na uvedený účet celkovú sumu 172 000 eur. MF Global mu 9. júla 2003 vrátila sumu 924,88 eura. Pán Melzer sa domáha náhrady škody vo výške rozdielu medzi týmito čiastkami, teda 171 075,12 eura.
- 13 Spoločnosť MF Global fakturovala pánu Melzerovi provízny poplatok vo výške 20 USD. Ponechala si 25 USD a zvyšnú sumu, teda 95 USD, vrátila spoločnosti WWH.
- 14 Pán Melzer zastáva názor, že ani spoločnosť WWH, ani spoločnosť MF Global ho dostatočne neinformovali o rizikách spojených s termínovanými operáciami na burze. Nebol ani objektívnym spôsobom informovaný o dohode o skrytých províziách („kickback agreement“) uzavretej medzi spoločnosťami MF Global a WWH a o konflikte záujmov, ktorý z toho vyplýva. Spoločnosť MF Global mu podľa jeho názoru dlží náhradu škody za úmyselnú a protiprávnu účasť na škode spôsobenej spoločnosťou WWH.
- 15 Landgericht Düsseldorf zastáva názor, že medzinárodná právomoc nemeckých súdov podľa článku 5 bodu 3 nariadenia č. 44/2001 je odôvodnená skutočnosťou, že k vzniku škody došlo v Nemecku. Majetková škoda, ktorej náhrady sa pán Melzer domáha, vznikla v Nemecku, keďže tam vykonával prevody na svoj účet v Londýne a škoda vznikla na jeho bankovom účte vedenom peňažným ústavom.
- 16 Vnútroštátny súd sa však zaoberá otázkou vlastnej právomoci na základe článku 5 bodu 3 nariadenia č. 44/2001. Vzhľadom na to, že k škode došlo v Berlíne, nie v Düsseldorfe, rozhodujúce tak bude miesto, kde došlo k skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody. Keďže MF Global UK pôsobí len v Londýne, opretie sa o Düsseldorf môže byť založené iba na činnosti spoločnosti WWH.
- 17 Podľa vnútroštátneho súdu je takéto alternatívne kritérium miesta skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody spôsobenej spolupáchateľmi alebo pomocníkmi, prípustné v nemeckom občianskoprávnom konaní, pričom v prejednávanej veci prichádza do úvahy vzhľadom na relevantné tvrdenia pána Melzera.
- 18 Za týchto okolností Landgericht Düsseldorf rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Je v rámci právomoci vo veciach nárokov z mimozmluvnej zodpovednosti podľa článku 5 bodu 3 nariadenia... č. 44/2001... pri určovaní miesta [skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody,] v prípade, keď sa na protiprávnom konaní cezhranične zúčastňuje viacero osôb, prípustné alternatívne kritérium miesta, kde nastala skutočnosť, ktorá viedla k vzniku škody?“

O prejudiciálnej otázke

- 19 Vnútroštátny súd sa svojou otázkou v podstate pýta, či sa má článok 5 bod 3 nariadenia č. 44/2001 vykladať v tom zmysle, že na základe miesta skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody, pripísateľnej jednej z osôb považovaných za zodpovedné za škodu, ktorá nie je účastníkom sporu, umožňuje založiť súdnu právomoc voči inej osobe považovanej za zodpovednú za túto škodu, ktorá nekonala v obvode súdu rozhodujúceho o žalobe.
- 20 Tento vnútroštátny súd v návrhu na začatie prejudiciálneho konania uvádza, že nemecké právo umožňuje túto možnosť prostredníctvom „alternatívneho kritéria miesta skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody“. Pýta sa preto na prípadné uplatnenie tohto pravidla *mutatis mutandis* na prejednávaný prípad.

- 21 Na úvod treba poznamenať, že vnútroštátny súd uvádza, že napriek zmluvnej povahe vzťahu medzi pánom Melzerom a spoločnosťou MF Global žaloba vo veci samej sa zakladá výlučne na práve z mimozmluvnej zodpovednosti. Prejednávaná prejudiciálna otázka sa preto obmedzuje len na výklad článku 5 bodu 3 nariadenia č. 44/2001.
- 22 Treba tiež pripomenúť, že ustanovenia nariadenia č. 44/2001 sa musia vykladať autonómne s prihliadnutím na jeho štruktúru a ciele (pozri najmä rozsudky zo 16. júla 2009, Zuid-Chemie, C-189/08, Zb. s. I-6917, bod 17 a citovanú judikatúru, ako aj z 25. októbra 2011, eDate Advertising a i., C-509/09 a C-161/10, Zb. s. I-10269, bod 38).
- 23 Po tomto spresnení treba zdôrazniť, že v kapitole II oddiele 2 nariadenia č. 44/2001 je upravený určitý počet prípadov osobitnej právomoci, medzi ktorými sa nachádza založenie právomoci podľa článku 5 bodu 3 tohto nariadenia, pričom ide iba o výnimku zo základnej zásady uvedenej v článku 2 ods. 1 nariadenia, ktorá priznáva právomoc súdnym orgánom členského štátu, v ktorom má žalovaný bydlisko.
- 24 Pokiaľ ide o právomoc miesta, kde došlo alebo by mohlo dôjsť k skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody, ide o pravidlo osobitnej právomoci, ktoré treba vykladať striktné a ktoré neumožňuje výklad nad rámec prípadov výslovne uvedených v nariadení č. 44/2001 (pozri analogicky rozsudok Zuid-Chemie, už citovaný, bod 22).
- 25 Nič to nemení na tom, že výraz „miesto, kde došlo alebo by mohlo dôjsť ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody“, uvedený v článku 5 bode 3 nariadenia č. 44/2001, sa týka tak miesta, kde vznikla škoda, ako aj miesta, kde došlo k príčinnej udalosti, ktorá viedla k tejto škode, takže žalovaného možno žalovať podľa výberu žalobcu pred súdom jedného alebo druhého z týchto dvoch miest (rozsudok z 19. apríla 2012, Wintersteiger, C-523/10, bod 19 a citovaná judikatúra).
- 26 V tejto súvislosti podľa ustálenej judikatúry platí, že pravidlo právomoci uvedené v článku 5 bode 3 nariadenia č. 44/2001 je založené na existencii osobitne úzkej väzby medzi sporom a súdom miesta, kde došlo alebo by mohlo dôjsť k skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody, čo odôvodňuje priznanie právomoci tomuto súdu z dôvodov riadneho výkonu spravodlivosti a hospodárnej organizácie konania (pozri rozsudky Zuid-Chemie, už citovaný, bod 24, ako aj eDate Advertising a i., už citovaný, bod 40).
- 27 V oblasti mimozmluvnej zodpovednosti je totiž súd miesta, kde došlo alebo by mohlo dôjsť k skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody, zvyčajne najlepšie spôsobilý rozhodnúť najmä z dôvodov blízkosti sporu a jednoduchšieho vykonávania dôkazov (pozri v tomto zmysle rozsudky z 1. októbra 2002, Henkel, C-167/00, Zb. s. I-8111, bod 46, a Zuid-Chemie, už citovaný, bod 24).
- 28 Keďže určenie jedného z faktorov väzby uznaných judikatúrou uvedenou v bode 25 tohto rozsudku tak musí umožniť založiť právomoc súdu, ktorý je objektívne najviac spôsobilý na to, aby posúdil, či sú skutočnosti zakladajúce zodpovednosť žalovaného splnené, tento relevantný faktor sa musí nachádzať v obvode súdu, ktorý rozhoduje o žalobe (pozri v tomto zmysle rozsudok z 25. októbra 2012, Folien Fischer a Fofitec, C-133/11, bod 52).
- 29 V tejto súvislosti treba konštatovať, že položená otázka sa netýka určenia miesta, kde škoda vznikla, ale ako uviedol generálny advokát v bode 40 svojich návrhov, týka sa výkladu slovného spojenia „miesto, kde nastala skutočnosť, ktorá viedla k vzniku škody“, v situácii, keď je právnická osoba žalovaná pred vnútroštátnym súdom nie z toho dôvodu, že sa dopustila konania v obvode tohto súdu, ale z dôvodu údajného konania tretej osoby.
- 30 Za okolností, ktoré sú opísané v návrhu na začatie prejudiciálneho konania, keď je len jedna z viacerých osôb považovaných za zodpovedné za vytýkanú škodu žalovaná pred súdom, v ktorého obvode nekonala, v zásade chýba väzba založená na konaní žalovaného.

- 31 Aby súd rozhodujúci o žalobe mohol vyhlásiť, že má právomoc na rozhodovanie podľa článku 5 bodu 3 nariadenia č. 44/2001, musí za týchto okolností preukázať, prečo sa má skutočnosť, ktorá viedla k vzniku škody, považovať za udalosť, ku ktorej došlo v jeho obvode. To by si už v štádiu posudzovania právomoci vyžadovalo posúdenie podobné tomu, ktoré sa vykonáva pri preskúmaní merita sporu.
- 32 Ide tu totiž predovšetkým o otázku, za akých okolností možno v prípade viacerých osôb pripísať konanie jedného z nich ostatným, aby bolo možné žalovať týchto ostatných pred súdom, v ktorého obvode k týmto konaniam došlo. Keďže vo vnútroštátnych právnych poriadkoch a v práve Európskej únie neexistuje spoločný inštitút, ktorý by také pripísanie umožňoval, súd rozhodujúci o žalobe by sa pravdepodobne inšpiroval svojím vnútroštátnym právom.
- 33 Dôkazom toho je aj skutočnosť, že alternatívne kritérium miesta skutočnosti, ktorá viedla k vzniku škody spôsobenej inou osobou, ktoré podľa vnútroštátneho súdu na tento účel prichádza do úvahy, vychádza z pravidla nemeckého práva v oblasti občianskoprávnej zodpovednosti, konkrétne z § 830 občianskeho zákonníka.
- 34 Použitie inštitútov vnútroštátneho práva v rámci nariadenia č. 44/2001 by však v členských štátoch viedlo k rozdielnym riešeniam, čo by ohrozilo cieľ zjednotenia pravidiel súdnej právomoci sledovaný týmto nariadením, ako vyplýva z jeho odôvodnenia 2 (pozri analogicky rozsudok zo 7. februára 2013, Refcomp, C-543/10, bod 39).
- 35 Okrem toho riešenie spočívajúce v tom, že by určenie väzby záviselo od hodnotiacich kritérií hmotného vnútroštátneho práva, by bolo v rozpore so zásadou právnej istoty, keďže konanie osoby, ku ktorému došlo v inom členskom štáte, než je členský štát súdu rozhodujúceho o žalobe, by sa na účely stanovenia právomoci podľa článku 5 bodu 3 nariadenia č. 44/2001 v závislosti od uplatniteľného vnútroštátneho práva mohlo považovať alebo nepovažovať za skutočnosť, ktorá viedla k vzniku škody. Takéto riešenie by žalovanému vlastne neumožňovalo primerane predvídať, na ktorom súde môže byť žalovaný.
- 36 Keďže toto riešenie by umožňovalo na základe skutočnosti, ktorá viedla k vzniku škody, žalovať osobu, ktorá sa údajne dopustila konania vedúceho k škode, pred súdom členského štátu, v ktorého obvode táto osoba nekonala, išlo by súčasne aj nad rámec situácií, ktoré sa v tomto nariadení výslovne predvídajú, a bolo by tak v rozpore s jeho štruktúrou a cieľmi.
- 37 Po tomto spresnení treba pripomenúť, že súd, v ktorého obvode samotná osoba nekonala, síce nemôže určiť svoju právomoc na základe miesta skutočnosti, ktorá viedla k vzniku škody, ale táto nemožnosť nemá vplyv na použiteľnosť pravidiel všeobecnej alebo osobitnej právomoci uvedených v nariadení č. 44/2001, najmä v jeho článku 5 bode 1.
- 38 Faktom zostáva, že osobu, ktorá sa dopustila konania, ktoré viedlo k vzniku škody, možno vždy žalovať podľa článku 5 bodu 3 tohto nariadenia pred súdom, v ktorého obvode konala, alebo prípadne ak taký súd neexistuje, podľa všeobecného pravidla pred súdom, v ktorého obvode má bydlisko alebo sídlo.
- 39 Okrem toho, ako uviedol generálny advokát v bode 53 svojich návrhov, založenie súdnej právomoci v prípade sporov proti osobám, ktoré sa nedopustili konania v obvode súdu rozhodujúceho o žalobe, je vždy možné na základe článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001, pretože podmienky uvedené v tomto ustanovení, najmä podmienka existencie súvislosti, sú splnené.
- 40 Z uvedeného vyplýva, že za okolností, aké existujú vo veci samej, keď je len jedna z viacerých osôb považovaných za zodpovedné za vytýkanú škodu žalovaná pred súdom, v ktorého obvode nekonala, autonómny výklad článku 5 bodu 3 nariadenia č. 44/2001 v súlade s jeho cieľmi a štruktúrou bráni tomu, aby sa skutočnosť, ktorá viedla k vzniku škody, považovala za skutočnosť, ku ktorej došlo v obvode tohto súdu.

- 41 V dôsledku toho treba na predloženú otázku odpovedať tak, že článok 5 bod 3 nariadenia č. 44/2001 sa má vykladať v tom zmysle, že na základe miesta skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody pripísateľnej jednej z osôb považovaných za zodpovedné za škodu, ktorá nie je účastníkom sporu, neumožňuje založiť súdnu právomoc voči inej osobe považovanej za zodpovednú za túto škodu, ktorá nekonala v obvode súdu rozhodujúceho o žalobe.

O trovách

- 42 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

Článok 5 bod 3 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach sa má vykladať v tom zmysle, že na základe miesta skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody pripísateľnej jednej z osôb považovaných za zodpovedné za škodu, ktorá nie je účastníkom sporu, neumožňuje založiť súdnu právomoc voči inej osobe považovanej za zodpovednú za túto škodu, ktorá nekonala v obvode súdu rozhodujúceho o žalobe.

Podpisy